

FÖRSTAINSTANSRÄTTENS DOM
(första avdelningen i utökad sammansättning)
den 28 februari 2002 *

I mål T-354/94,

Stora Kopparbergs Bergslags AB, Falun (Sverige), företrätt av advokaterna S. Lehr och A. Riesenkampff, med delgivningsadress i Luxemburg,

sökande,

mot

Europeiska gemenskapernas kommission, företrädd av J. Curall och R. Lyal, båda i egenskap av ombud, med delgivningsadress i Luxemburg,

svarande,

* Rättegångspråk: engelska.

angående en talan om ogiltigförklaring av kommissionens beslut 94/601/EG av den 13 juli 1994 om ett förfarande för tillämpning av artikel 85 i EG-fördraget (IV/C/33.833 — kartong)(EGT L 243, s. 1),

meddelar

FÖRSTAINSTANSRÄTTEN
(första avdelningen i utökad sammansättning)

sammansatt av ordföranden B. Vesterdorf samt domarna K. Lenaerts, J. Pirrung, M. Vilaras och N.J. Forwood,

justitiesekreterare: byrådirektören D. Christensen,

med hänsyn till det skriftliga förfarandet och efter förhandlingen av den 2 oktober 2001,

följande

Dom

Bakgrund till tvisten

- 1 Förevarande mål gäller kommissionens beslut 94/601/EG av den 13 juli 1994 om ett förfarande för tillämpning av artikel 85 i EG-fördraget (IV/C/33.833 — kartong) (EGT L 243, s. 1), ändrat före offentliggörandet genom kommissionens

beslut av den 26 juli 1994 (C(94) 2135 slutlig)(nedan kallat beslutet). Genom beslutet bötfälldes 19 tillverkare och leverantörer av kartong inom gemenskapen för att ha överträtt artikel 85.1 i EG-fördraget (nu artikel 81.1 EG).

2 Beslutet har följande lydelse:

”Artikel 1

Buchmann GmbH, Cascades SA, Enso-Gutzeit Oy, Europa Carton AG, Finnboard — the Finnish Board Mills Association, Fiskeby Board AB, Gruber & Weber GmbH & Co KG, Kartonfabriek De Eendracht NV (som är verksamt under namnet BPB de Eendracht NV), NV Koninklijke KNP BT NV (tidigare Koninklijke Nederlandse Papierfabrieken NV), Laakmann Karton GmbH & Co KG, Mo och Domsjö AB (MoDo), Mayr-Melnhof Gesellschaft mbH, Papeteries de Lancey SA, Rena Kartonfabrik AS, Sarrió SpA, SCA Holding Ltd (tidigare Reed Paper & Board (UK) Ltd), Stora Kopparbergs Bergslags AB, Enso Española SA (tidigare Tampella Española SA) och Moritz J. Weig GmbH & Co KG har överträtt artikel 85.1 i fördraget genom att delta,

— vad beträffar Buchmann och Rena från omkring mars 1988 till i vart fall slutet av år 1990,

— vad beträffar Enso Española i vart fall från mars 1988 till i vart fall slutet av april 1991,

— vad beträffar Gruber & Weber från i vart fall år 1988 till slutet av år 1990,

— vad beträffar övriga fall från halvårsskiftet 1986 till i vart fall april år 1991,

i ett avtal och ett samordnat förfarande som inleddes vid halvårsskiftet 1986 och som innebar att kartongleverantörer inom Europeiska gemenskapen

— samlades regelbundet till hemliga och institutionaliserade möten i syfte att diskutera och enas om en gemensam konkurrensbegränsande branschplan,

— enades om regelbundna prishöjningar för varje produktkvalitet i de olika nationella valutorna,

— planlade och genomförde samtidiga och enhetliga prishöjningar inom hela Europeiska gemenskapen,

— enades om att bibehålla de största tillverkarnas marknadsandelar på konstanta nivåer, men med möjlighet till vissa ändringar,

- allt oftare från och med början av år 1990 vidtog samordnade åtgärder för att kontrollera tillförseln till den gemensamma marknaden i syfte att säkerställa genomförandet av de nämnda samordnade prishöjningarna,

- utbyte information om leveranser, priser, driftstopp, orderstock och kapacitetsutnyttjandegrad för att främja ovannämnda åtgärder.

...

Artikel 3

Nedanstående företag åläggs följande böter för de överträdelser som har konstaterats i artikel 1:

...

xvii) Stora Kopparbergs Bergslags AB, böter på 11 250 000 ecu

...”

- 3 Enligt beslutet begicks överträdelsen inom ramen för ett organ kallat "Product Group Paperboard" (nedan kallat PG Paperboard), som var sammansatt av ett flertal grupper eller kommittéer.
- 4 I mitten av år 1986 tillfördes "Presidents Working Group" (nedan kallad PWG) till detta organ, i vilken företrädare på hög nivå från de största kartongleverantörerna i gemenskapen (omkring åtta företag) ingick.
- 5 PWG:s verksamhet bestod bland annat i diskussioner om och samordning av marknader, marknadsandelar, priser och kapacitet. I synnerhet fattades allmänna beslut om tidsplanen för och nivån på de prishöjningar som tillverkarna skulle genomföra.
- 6 PWG rapporterade till "President Conference" (nedan kallad PC), i vilken nästan samtliga verkställande direktörer för de berörda företagen (mer eller mindre regelbundet) deltog. PC sammanträdde två gånger per år under den aktuella perioden.
- 7 Vid slutet av år 1987 bildades "Joint Marketing Committee" (nedan kallad JMC). Dess huvudsakliga uppgift var dels att besluta om och, i förekommande fall, hur prishöjningar skulle kunna genomföras, dels att ange hur de prisinitiativ som tagits av PWG skulle kunna genomföras i varje land och i förhållande till de viktigaste kunderna för att åstadkomma ett system med likvärdiga priser inom Europa.
- 8 Slutligen diskuterade den ekonomiska kommittén (nedan kallad COE) bland annat prisvariationerna på de nationella marknaderna och orderstocken samt rapporterade sina slutsatser till JMC eller, fram till slutet av år 1987, till

Marketing Committee som var JMC:s föregångare. COE bestod av försäljningsdirektörer från flertalet av de berörda företagen och sammanträdde vid flera tillfällen varje år.

- 9 Det framgår vidare av beslutet att kommissionen ansåg att PG Paperboards verksamhet främjades av ett informationsutbyte som möjliggjordes genom förvaltningsbolaget Fides med säte i Zürich (Schweiz). Enligt beslutet lämnade flertalet av medlemmarna av PG Paperboard regelbundna rapporter till Fides om order, produktion, försäljning och kapacitetsutnyttjande. Dessa rapporter bearbetades inom ramen för Fides-systemet, och de sammanställda uppgifterna översändes till deltagarna.
- 10 Sökanden, Stora Kopparbergs Bergslags AB (nedan kallat Stora), en europeisk kartongtillverkare, förvärvade bolaget Kopparfors från och med den 1 januari 1987 (tabell 8, som bilagts beslutet). År 1990 förvärvade Stora den tyska papperskoncernen Feldmühle-Nobel (nedan kallad FeNo-koncernen) via dennas moderbolag, Feldmühle Nobel AG (nedan kallat FeNo). Vid tidpunkten för detta förvärv ingick bolaget Feldmühle, vilket redan då ägde Papeteries Béghin-Corbehem (nedan kallat CBC), i FeNo-gruppen.
- 11 Enligt beslutet deltog Kopparfors, Feldmühle och CBC i överenskommelsen under hela den period som omfattas av beslutet. Vidare deltog Feldmühle och CBC i PWG:s möten.
- 12 I beslutet anges även att "[d]e tidigare pappersbruken Kopparfors och Feldmühle integrerades senare och utgör för närvarande avdelningen Billerud inom Stora-koncernen" (punkt 11 i skälen).

- 13 Av punkt 158 i skälen i beslutet framgår följande: "Stora medger att bolaget är ansvarigt för att dotterbolagen Feldmühle, Kopparfors och CBC har deltagit i överträdelsen både före och efter koncernens förvärv av dessa bolag." Vidare ansåg kommissionen att sökanden på grund av Feldmühles och CBC:s deltagande i PWG:s möten var en av "huvudmännen" och därför hade ett särskilt ansvar.
- 14 Sökanden väckte genom en ansökan som inkom till förstainstansrättens kansli den 24 oktober 1994 talan och yrkade i första hand att beslutet skulle ogiltigförklaras i den mån som det avser sökanden, och i andra hand att de ålagda böterna skulle upphävas eller ett bötesbeloppet skulle nedsättas.
- 15 Genom dom av den 14 maj 1998 i mål T-354/94, Stora Kopparbergs Bergslags mot kommissionen (REG 1998, s. II-2111, nedan kallad förstainstansrättens dom) ogiltigförklarade förstainstansrätten delvis artikel 2 i beslutet och ogillade talan i övrigt.
- 16 Genom ansökan som inkom till domstolens kansli den 27 juli 1998 överklagade sökanden med stöd av artikel 49 i EG-stadgan för domstolen förstainstansrättens dom.
- 17 Till stöd för sitt överklagande åberopade sökanden tre grunder.
- 18 Den första grunden avsåg ett åsidosättande av artikel 85 i fördraget, av artikel 15.2 i rådets förordning nr 17 av den 6 februari 1962, första förordningen om tillämpning av fördragets artiklar 85 och 86 (EGT 1962, 13, s. 204; svensk specialutgåva, område 8, volym 1, s. 8), samt av allmänna gemenskapsrättsliga principer. Inom ramen för den första delen av denna grund hävdade sökanden att

förstainstansrätten gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning genom att fastställa att den skulle hållas ansvarig för de överträdelser av artikel 85 i fördraget som dess dotterbolag Kopparfors hade gjort sig skyldigt till utan att beakta att kommissionen inte hade förmått styrka att sökanden faktiskt haft inflytande över Kopparfors handelsstrategi. Genom den andra delen gjordes gällande att en felaktig rättstillämpning var för handen genom att kommissionen fastställt att sökanden skulle hållas ansvarig för de överträdelser som Feldmühle och CBC hade gjort sig skyldiga till före och efter det att de hade förvärvats av denna på grundval av att sökanden måste ha känt till att de deltog i överträdelsen och underlätit att vidta lämpliga åtgärder för att förhindra att överträdelsen fortgick (punkt 83 i förstainstansrättens dom).

- 19 Den andra grunden avsåg en bristande motivering vad gäller beräkningen av bötesbeloppet.
- 20 Den tredje grunden avsåg en felaktig rättstillämpning som bestod i att förstainstansrätten hade angett att bedömningen av överträdelsens svårighetsgrad inte kunde påverkas av att de påstådda effekterna på prisnivån inte förelåg.
- 21 I sin dom av den 16 november 2000 i mål C-286/98 P, Stora Kopparbergs Bergslags mot kommissionen (REG 2000, s. I-9925, nedan kallad domstolens dom) fann domstolen att talan inte kunde vinna bifall på den andra eller den tredje grunden, och heller inte på den första grundens första del.
- 22 Domstolen biföll emellertid talan på den första grundens andra del. Domstolen uttalade i detta hänseende följande:
- ”35 Det framgår av punkt 81 i den överklagade domen att det var först i april 1990 som klaganden ’ingick ett avtal om köp av ungefär 75 procent av aktierna i FeNo-koncernen, vilken ägde bolaget Feldmühle. Aktierna

överläts emellertid inte förrän i september 1990'. Vidare framgår att klaganden hade 'uppgett att den vid slutet av år 1990 hade köpt aktier av mindre aktieägare i sådan utsträckning att den innehade 97,84 procent av aktierna i FeNo'.

- 36 Förstainstansrätten höll emellertid Stora ansvarigt för överträdelser som Feldmühle och CBC hade gjort sig skyldiga till före september 1990.
- 37 Domstolen påpekar i detta avseende att det i princip är den fysiska eller juridiska person som ledde företaget när överträdelsen begicks som skall hållas ansvarig för densamma. Detta gäller även om driften av företaget har överlåtit på en annan person när beslutet om överträdelsen antas.
- 38 Det är i förevarande fall ostridigt att Feldmühle och CBC fortsatte att existera efter det att klaganden hade övertagit kontrollen av dessa företag i september 1990, vilket innebar att den juridiska person som ledde deras verksamhet skulle hållas ansvarig för deras agerande under tiden som föregick klagandens förvärv av dem.
- 39 Som generaladvokaten med rätta har påpekat i punkt 80 i sitt förslag till avgörande är den omständigheten att Stora under denna period måste ha känt till att de deltog i överenskommelsen (eftersom bolaget självt deltog i denna sedan januari 1987 genom sitt dotterbolag Kopparfors) inte tillräcklig för att hålla Stora ansvarigt för de överträdelser som dessa bolag hade gjort sig skyldiga till innan Stora förvärvade dem.

- 40 Överklagandet skall följaktligen bifallas på denna del av den första grunden och den överklagade domen skall därför upphävas.”
- 23 I punkt 79 i domskälen uttalade domstolen att ”[e]ftersom det inte framgår av handlingarna i målet hur stor del av Storas omsättning som år 1990 utgjordes av Feldmühles och CBC:s verksamheter, skall målet återförvisas till förstainstansrätten för att denna på nytt skall bedöma bötesbeloppet mot bakgrund av övervägandena i punkterna 37—40 i denna dom. Beslut om rättegångskostnader kommer att meddelas senare”.
- 24 Följaktligen upphävde domstolen delvis förstainstansrättens dom ”i den del där Stora Kopparbergs Bergslags AB hålls ansvarigt för de överträdelse som Feldmühle och Papeteries Béghin-Corbehem hade gjort sig skyldiga till före september 1990” (punkt 1 i domslutet), ogillade överklagandet i övrigt, återförvisade målet till förstainstansrätten och angav att beslut om rättegångskostnader skulle meddelas senare.
- 25 Målet har tilldelats förstainstansrättens första avdelning i utökad sammansättning.
- 26 Sökanden och svaranden har i enlighet med artikel 119 i rättegångsreglerna inkommit med skriftliga inlagor.
- 27 Förstainstansrätten (första avdelningen i utökad sammansättning) beslutade på grundval av referentens rapport att inleda det muntliga förfarandet. Som en processledningsåtgärd anmodade rätten sökanden att skriftligen besvara flera frågor. Sökanden har besvarat dessa frågor inom utsatt frist.

- 28 Parterna utvecklade sin talan och svarade på förstainstansrättens frågor vid förhandlingen av den 2 oktober 2001.
- 29 Sökanden gav vid förhandlingen in en handling som efter att ha delgivits kommissionen lades till handlingarna i målet.

Parternas yrkanden i målet efter återförvisning

- 30 Sökanden har yrkat att förstainstansrätten skall sätta ned det bötesbelopp som det har ålagts enligt artikel 3 i beslutet, men har inte framställt något yrkande avseende rättegångskostnaderna.
- 31 Kommissionen har, utan att uttryckligen framställa något yrkande, i första hand anfört att Stora måste hållas ansvarigt för Feldmühles och CBC:s beteende före september 1990, vilket innebär att bötesbeloppet inte skall ändras. I andra hand bör bötesbeloppet enligt kommissionen fastställas till en lämplig storlek. Kommissionen har inte framställt något yrkande avseende rättegångskostnaderna.

Rättslig bedömning

Parternas argument

- 32 Stora anser att det till följd av domstolens dom (särskilt punkt 79) åligger förstainstansrätten att på nytt bedöma storleken av det bötesbelopp som enligt

artikel 3 i beslutet har ålagts det, med hänsyn tagen till att det inte kan hållas ansvarigt för de överträdelse som Feldmühle och CBC gjort sig skyldiga till innan förvärvet av dem i september 1990.

- 33 Inledningsvis har Stora erinrat om att böterna, som uppgår till 11 250 000 ecu, beräknades på grundval av den omsättning som det år 1990 hade på gemenskapsmarknaden för kartong (375,5 miljoner ecu), om att grundnivån för böterna uppgick till 9 procent av den ifrågavarande omsättningen, om att ett deltagande i överträdelsen under en period om 60 månader beaktades samt om att böterna nedsattes med två tredjedelar på grund av att det samarbetat.
- 34 Stora har vidare, på grundval av punkterna 37—40 i domstolens dom, framhållit att det inte kan hållas ansvarigt för att Feldmühle och CBC deltagit i överenskommelsen under tiden som föregick förvärvet av dem i september 1990. Med beaktande av punkt 79 i domstolens dom, enligt vilken domstolen inte är i stånd att slutgiltigt avgöra målet eftersom den inte har kännedom om hur stor del av Storas omsättning på gemenskapsmarknaden för kartong som före september 1990 utgjordes av Feldmühles och CBC:s verksamheter, bör den del av dess omsättning som avser dessa verksamheter inte beaktas vid beräkningen av bötesbeloppet.
- 35 Av den totala omsättning som Stora år 1990 hade på gemenskapsmarknaden för kartong, närmare bestämt 375,5 miljoner ecu, och på vilken beräkningen av de böter som kommissionen ålagt grundar sig, uppgår den del som avser Kopparfors till 162 667 810 ecu (enligt den växelkurs som Eurostat offentliggjort för år 1990). Resten av den relevanta omsättningen, närmare bestämt 212 832 190 ecu, avser Feldmühle och CBC.
- 36 Det följer av domstolens dom att tiden före september 1990 inte skall beaktas vid fastställelsen av den tidsperiod under vilken de av Feldmühles och CBC:s

överträdelser som sökanden kan hållas ansvarig för pågick, vilket innebär att Stora endast kan hållas ansvarigt för de överträdelser som Feldmühle och CBC begick under niomånadersperioden mellan september 1990 och maj 1991.

- 37 Dessutom har grundnivån för det bötesbelopp som ålagts Stora fastställts till 9 procent, med motiveringen att bolaget ansågs vara en av "huvudmännen" för överenskommelsen på grund av sitt deltagande i PWG:s möten. Endast Feldmühles representanter hade emellertid närvarat i PWG, och Kopparfors representanter hade aldrig deltagit i dessa möten. Eftersom Stora således inte kan anses ha varit en "huvudman" under perioden före september 1990 bör de överträdelser som Kopparfors begått före detta datum leda till böter som beräknas på grundval av 7,5 procent av den relevanta omsättningen. Procentsatsen om 9 procent skall således inte tillämpas förrän från och med september 1990.
- 38 Med hänsyn till det ovanstående kan den formel som kommissionen använt för att beräkna böterna tillämpas på följande sätt:

Period	Företag	Omsättning (miljoner ecu)	Procentsats (%)	Varaktighet	Vinst (miljoner ecu)	Ned- sättning	Böter (miljoner ecu)
6/86 - 8/90	KF	162,667	7,5	51/60	10,37	- 2/3	3,46
9/90 - 5/91	KF, FM/CBC	375,500	9,0	9/60	5,07	- 2/3	1,69
Total							5,15

- 39 Bötesbeloppet skall således uppgå till 5,15 miljoner ecu.
- 40 Vid den muntliga förhandlingen begärde sökanden att förstainstansrätten skall beakta det förhållandet att Kopparfors inte förvärvades förrän i början av år 1987 när den fastställer bötesbeloppet.

- 41 Kommissionen har gjort en annan tolkning av domstolens dom än den som sökanden har gjort. För det första anser den inte att det följer av punkt 79 i nämnda dom att förstainstansrätten har att pröva — vilket för Stora utan tvivel innebär ”nedsätta” — böterna, utan att målet måste återförvisas till förstainstansrätten för att denna på nytt skall kunna pröva bötesbeloppet. Domstolen har således inte angett vad en sådan prövning skall leda till för resultat. För det andra anges i punkt 39 i domstolens dom att den omständigheten att Stora måste ha känt till Feldmühles och CBC:s agerande på grund av Kopparfors deltagande inte är tillräcklig för att Stora skall hållas ansvarigt för det. Domstolen har således inte fastställt att Stora inte kan hållas ansvarigt för dessa bolags beteende före september 1990.
- 42 Följaktligen anser kommissionen att förstainstansrätten har att pröva frågan huruvida domstolen har funnit att Stora inte kan hållas ansvarigt för Feldmühle och CBC före förvärvet av desamma och, om denna fråga besvaras jakande, om de böter som ålagts sökanden skall sättas ned. Den har i tur och ordning utvecklat sina argument avseende dessa båda punkter.
- 43 Kommissionen har för det första anfört att domstolen inte har funnit att Stora inte kan hållas ansvarigt för Feldmühle och CBC före september 1990. Domstolen har visserligen upphävt förstainstansrättens dom just på denna punkt, men den har inte ogiltigförklarat kommissionens beslut. I detta avseende befinner sig parterna nu i samma situation som de befann sig i före avkunnandet av förstainstansrättens dom, vilket innebär att förstainstansrätten fortfarande, mot bakgrund av de två domar som har avkunnats i detta mål, kan fastställa att Stora skall hållas ansvarigt för Feldmühle och CBC. Förstainstansrättens avgörande måste därvid grunda sig på andra skäl än dem som domstolen har underkänt.
- 44 Kommissionen har hänvisat till punkterna 37—40 och 79 i domstolens dom och anfört att domstolen i punkt 38 i nämnda domskäl inte har ansett att den juridiska person som svarade för driften av ett företag som begått en överträdelse fortfarande kan hållas ansvarigt för denna överträdelse om den fortfarande

existerar den dag då beslutet antas, men däremot att denna fortfarande ”i princip” skall hållas ansvarig (punkt 37 i domstolens dom). Om en ovillkorligt gällande regel hade uppställts genom nämnda punkt 38, skulle domstolen för övrigt ha ogiltigförklarat beslutet på denna punkt.

- 45 Eftersom fastställelsen i beslutet, enligt vilket Stora skulle bära ansvaret för Feldmühles och CBS:s beteende före år 1990, inte ogiltigförklarades av förstainstansrätten, är beslutet fortfarande giltigt i den delen. Det ankom på Stora att visa att beslutet var rättsstridigt för att kunna uppnå en ogiltigförklaring av det. Den enda följden av domstolens dom är således att de skäl som domstolen har underkänt inte med framgång kan åberopas.
- 46 Kommissionen har hänvisat till punkt 39 i domstolens dom vad gäller frågan om vilka skäl som domstolen har underkänt. Denna punkt kan hänföras till punkt 82 i förstainstansrättens dom, i vilken det underströks att Stora omöjligen kan ha varit omedvetet om att Feldmühle och CBC deltog i överenskommelsen, eftersom även Kopparfors, för vilket Stora bar ansvaret, deltog i den. Denna förstainstansrättens bedömning underkändes på grund av att den omständigheten att Stora skall bära ansvaret för Kopparfors inte var tillräcklig för att hålla det ansvarigt även för Feldmühles och CBC:s beteende.
- 47 Förstainstansrätten grundade sig i förevarande fall emellertid inte enbart på den kännedom som Stora hade om Feldmühles och CBC:s deltagande före september 1990 när den fastställde att det förstnämnda bolaget skulle bära ansvaret för de sistnämndas beteende, utan den beaktade ytterligare flera omständigheter som anges i punkterna 84 och 85 i dess dom. Slutsatsen att Stora skulle bära ansvaret för Feldmühle och CBC före september 2000 fann dessutom fortfarande stöd i Storas svar på underrättelsen om anmärkningar, i vilket det bekräftade att det ansåg sig bära ansvaret för dessa bolag avseende överträdelsen i sin helhet, och i den omständigheten att punkt 143 i skälen i beslutet, enligt vilken kommissionen skall vända sig till moderbolaget när flera bolag inom en koncern har deltagit i överträdelsen, inte kritiserades av förstainstansrätten. Förstainstansrättens resonemang har inte underkänts på denna punkt.

- 48 I en bilaga till sitt yttrande har kommissionen pekat på de handlingar i målet som stöder dess slutsats att Stora skall hållas ansvarigt för Feldmühles och CBC:s beteende före september 1990. Kommissionen, som grundar sig på vad som anfördes i förstainstansrättens dom, har i denna bilaga kommenterat uttalandet i punkt 38 i domstolens dom, enligt vilken ”[d]et... i förevarande fall [är] ostridigt att Feldmühle och CBC fortsatte att existera efter det att klaganden hade övertagit kontrollen av dessa företag i september 1990”. Kommissionen har hänvisat till parternas skrivelser i det mål som gav upphov till förstainstansrättens dom i syfte att visa att det inte är klarlagt att Feldmühle och CBC fortsatte att existera som självständiga juridiska personer efter det att sökanden tagit kontrollen över dem och att förutsättningarna för domstolens resonemang därför är felaktiga i sak.
- 49 Kommissionen har i samma bilaga vidare gjort gällande att det i vart fall inte finns någon juridisk person utanför Storakoncernen som beslutet kan riktas till. Att rikta beslutet till ett eller flera företag med juridisk personlighet inom Storakoncernen skulle vara helt meningslöst, eftersom böterna ekonomiskt kommer att bäras av Storakoncernen, som företräds av ett moderbolag med juridisk personlighet.
- 50 Oavsett domstolens dom har kommissionen dragit slutsatsen att beslutet bör fastställas i den del som Stora förklaras vara ansvarigt för Feldmühles och CBC:s beteende före september 1990 samt att bötesbeloppet bör fastställas.
- 51 För det andra, och i andra hand, har kommissionen anfört att om den tolkning av domstolens dom som Stora har gjort — vilken innebär att det inte skall hållas ansvarigt för Feldmühles och CBC:s beteende före september 1990 — är korrekt, kan böterna inte sättas ned i den utsträckning som föreslagits.

- 52 Kommissionen har erinrat om att de böter som ålades Stora nedsattes med två tredjedelar på grund av den bevisning avseende överenskommelsens existens som Stora hade tillhandahållit den och av att den inte bestred de mest väsentliga faktiska omständigheterna (punkterna 171 och 172 i skälen i beslutet), vilket innebar att bötesbeloppet nedsattes från 33 795 000 ecu till 11 250 000 ecu. Sökanden tog således risken att ådra sig böter för hela den period som överträdelsen hade pågått och för samtliga sina dotterbolag, samtidigt som den underlättade kommissionens arbete.
- 53 Kommissionen har anfört att situationen för ett företag som samarbetar med den och därigenom utsätter sig för risken att åläggas mycket höga böter är helt annorlunda än situationen för ett företag som inte tar en sådan risk. Under den tid som det administrativa förfarandet pågick gav Stora kommissionen intrycket av att det tog en sådan risk. Dess nuvarande argumentation innebär emellertid att det slutligen inte har tagit på sig denna risk, eftersom den största delen av omsättningen för perioden före år 1990 skall undantas från beräkningen av bötesbeloppet.
- 54 Den omständigheten att Stora för närvarande betar sig som om det aldrig tog den risk som det i allt väsentligt gav intryck av att ta (eller inte samarbetade vid utredningen av den överträdelse som berör den i sådan grad som kommissionen trott) leder till slutsatsen att de förmildrande omständigheterna klart minskat i betydelse, i vart fall i förhållande till den tagna risken.
- 55 Kommissionen skiljer mellan dels den hjälp som Stora lämnade till upprättandet av kritiken mot det egna bolaget, genom att inte bestrida att en överenskommelse förelegat och att det självt hade varit inblandat i den, dels dess samarbete i avsikt att visa att andra företag deltagit i överenskommelsen. Kommissionen anser att endast den sistnämnda formen av samarbete (punkt 171 i skälen i beslutet) fortfarande kan motivera att böterna nedsätts med en tredjedel av beloppet. En nedsättning av böterna med ytterligare en tredjedel är däremot inte längre motiverad.

- 56 Mot bakgrund av dessa omständigheter bör det slutgiltiga bötesbeloppet uppgå till 10 700 000 euro, vilket innebär en nedsättning med 550 000 euro i förhållande till det belopp som anges i artikel 3 i beslutet.

Förstainstansrättens bedömning

- 57 Inledningsvis skall det erinras om att domstolen har funnit att förstainstansrätten hade gjort sig skyldig till en felaktig rättstillämpning när den fann att Stora skulle hållas ansvarigt för de överträdelser som begåtts av Feldmühle och CBS före förvärvet av desamma och att den av detta skäl har upphävt förstainstansrättens dom. Domstolen ogiltigförklarade dock inte beslutet, trots att sökanden i sitt överklagande yrkade att den skulle göra så (punkt 19).
- 58 Det kan därefter anges att eftersom domstolen inte hade tillgång till några uppgifter i målet om hur stor del av sökandens omsättning år 1990 som utgjordes av Feldmühles och CBC:s verksamheter har den beslutat att "målet [skall] återförvisas till förstainstansrätten för att denna på nytt skall bedöma bötesbeloppet mot bakgrund av övervägandena i punkterna 37—40 [i domstolens dom]. Beslut om rättegångskostnader kommer att meddelas senare" (punkt 79).
- 59 Parterna tvistar om vilka konsekvenser som skall dras av domstolens dom vid prövningen av målet efter återförvisningen. Stora anser att storleken på bötesbeloppet måste fastställas med hänsyn tagen till att det inte kan hållas ansvarigt för de överträdelser som Feldmühle och CBC begick före september 1990, medan kommissionen anser att domstolen inte har avgjort frågan om vem som skall bära ansvaret för Feldmühles och CBC:s överträdelser. I detta hänseende har kommissionen dels understrukit att beslutet inte ogiltigförklarades på denna punkt, dels att det med hänsyn till skälen till förstainstansrättens dom samt handlingarna i målet fortfarande finns skäl att låta Stora bära ansvaret för Feldmühles och CBC:s rättsstridiga beteende före förvärvet av desamma.

- 60 I detta hänseende följer det av en läsning av punkterna 37—39 i domstolens dom (återgivna ovan i punkt 22) i sin helhet att det inte är tillräckligt att en förvärvare har känt till att de förvärvade företagen har deltagit i en överträdelse före förvärvet av desamma för att förvärvaren skall hållas ansvarig för de överträdelser som dessa begått tidigare. Detta faktiska förhållande, som består i att förvärvaren inte är ovetande om de rättsstridiga beteendena hos de företag som har förvärvats, är nämligen inte i sig sådant att den regel som innebär att ”det i princip är den fysiska eller juridiska person som ledde företaget när överträdelsen begicks som skall hållas ansvarig för densamma [och att d]etta gäller även om driften av företaget har överlåtits på en annan person när beslutet om överträdelsen antas” inte kan tillämpas.
- 61 Kommissionen har hävdats att det i förevarande mål föreligger andra rättsliga och faktiska omständigheter än dem som avser det förhållandet att Stora kände till Feldmühles och CBC:s beteende före förvärvet av desamma, vilka motiverar att Stora skall hållas ansvarigt för deras beteenden.
- 62 För det första har den anfört att det endast ”i princip” ankommer på den fysiska eller juridiska person som ledde det ifrågavarande företaget när överträdelsen begicks att ansvara för densamma och att så inte är fallet i förevarande mål. Att denna regel inte är tillämplig på de faktiska omständigheterna i förevarande fall vinner stöd i det förhållandet att domstolen inte ogiltigförklarade beslutet.
- 63 Denna första invändning kan inte godtas. Frasen ”i princip” förekommer i samtliga de domar som domstolen har avkunnat i mål om överklaganden av förstainstansrättens domar av den 14 maj 1998, i vilka domar den uttalat nämnda rättsregel (domstolens domar av den 16 november 2000 i mål C-248/98 P, KNP BT mot kommissionen, REG 2000, s. I-9641, punkt 71, i mål C-279/98 P, Cascades mot kommissionen, REG 2000, s. I-9693, punkt 78, samt i mål C-297/98 P, SCA Holding mot kommissionen, REG 2000, s. I-10101, punkt 27), och dessutom är inte det förhållandet att domstolen inte ogiltigförklarade beslutet på denna punkt av avgörande betydelse.

64 Domstolen hade att pröva en liknande fråga i ett mål som gett upphov till en dom av denna dag (förstainstansrättens dom av den 28 februari 2002 i mål T-308/94, Cascades mot kommissionen, REG 2002, s. II-813) och ogiltigförklarade därvid, genom dom av den 16 november 2000 i det ovannämnda målet Cascades mot kommissionen, inte beslutet utan återförvisade endast målet till förstainstansrätten för att denna skulle pröva bötesbeloppets storlek. I ett annat av de mål i vilka en ogiltigförklaring av beslutet hade yrkats satte domstolen dessutom, samtidigt som den själv avgjorde målet slutligt, ned bötesbeloppet utan att först ha ogiltigförklarat beslutet (dom i det ovannämnda målet KNP BT mot kommissionen). Domstolen beslutade nämligen att pröva talan om ogiltigförklaring av beslutet efter att ha ogiltigförklarat punkt 1 i förstainstansrättens domslut i domen av den 14 maj 1998 i mål T-309/94, KNP BT mot kommissionen (REG 1998, s. II-1007), med motiveringen att förstainstansrätten hade underlåtit att besvara sökandens argument att den i vart fall inte skulle hållas ansvarig för ett företag (Badische) förrän från och med förvärvet av detsamma. Fastän domstolen konstaterade att KNP BT inte skulle hållas ansvarigt för den överträdelse som Badische hade begått för perioden från mitten av år 1986 till den 1 januari 1987, ogiltigförklarade den inte beslutet av den anledningen utan satte endast ned de böter som hade ålagts sökanden.

65 För det andra har kommissionen gjort gällande att de omständigheter som förstainstansrätten beaktat i punkterna 84 och 85 i sin dom fortfarande äger giltighet. Enligt punkterna 84 och 85 i förstainstansrättens dom gäller följande:

”84 Denna slutsats påverkas inte av sökandens argument att den enligt tysk lagstiftning inte har möjlighet att utöva ett avgörande inflytande över Feldmühles och följaktligen CBC:s handelspolitik. Sökanden har nämligen inte ens gjort gällande att den har försökt få den aktuella överträdelsen att upphöra, exempelvis genom att anmoda Feldmühles styrelse om detta.

85 Med hänsyn till det ovan anförda hade kommissionen rätt att anse sökanden ansvarig för de aktuella bolagens agerande. Denna slutsats stöds även av sökandens agerande under det administrativa förfarandet under

vilket den i fråga om bolagen inom Storakoncernen utgav sig vara kommissionens enda motpart beträffande den ifrågavarande överträdelsen (se jämförelsevis domstolens dom av den 18 oktober 1989 i mål 374/87, Orkem mot kommissionen, REG 1989, s. 3283, punkt 6; svensk specialutgåva, häfte 10). Det kan slutligen konstateras att det är i linje med de allmänna kriterier som kommissionen tar upp i punkt 143 i övervägandena i beslutet att sökanden utses till beslutets mottagare (se ovan punkt 58), eftersom flera bolag inom Storakoncernen var delaktiga i den överträdelse som avses i beslutet.”

- 66 Punkt 84 i förstainstansrättens dom bekräftar dock inte kommissionens åsikt, eftersom den bedömning som görs i nämnda punkt avser omöjligheten att utöva ett avgörande inflytande över Feldmühles, och följaktligen även CBC:s, handelsstrategi efter Storas förvärv av aktierna i FeNo.
- 67 Punkt 85, som innehåller två särskilda kompletterande bedömningar, kan inte heller åberopas med framgång.
- 68 Den första bedömningen (andra meningen i punkt 85) görs till stöd för ett konstaterande och kan således inte anses ha avgörande betydelse för frågan om ansvaret för det rättsstridiga beteendet före förvärvet. Det huvudsakliga skälet till att förstainstansrätten ansåg att sökanden skall bära ansvaret för detta beteende anges i punkt 82 i förstainstansrättens dom, i vilken anges att "[e]ftersom sökanden skall bära ansvaret för Kopparfors agerande, har kommissionen på goda grunder betonat i de enskilda upplysningarna i meddelandet om anmärkningar... att sökanden omöjligen kan ha varit omedveten om Feldmühles och CBC:s konkurrensbegränsande beteende". Den omständigheten att sökanden under det administrativa förfarandet, vad gäller bolagen i Storakoncernen, anmält sig som enda samtalspart till kommissionen vad gäller den aktuella överträdelsen är således endast av andrahandskaraktär i förhållande till nämnda huvudsakliga skäl.

- 69 Vad gäller den andra bedömningen (tredje meningen i punkt 85), avseende frågan om vem som var rätt mottagare av beslutet, har den endast betydelse för den situation som rådde den dag som beslutet antogs.
- 70 Mot bakgrund av de faktiska omständigheterna i förevarande mål skall domstolens dom följaktligen förstås så, att det i princip ankommer på den "juridiska person" som ledde de ifrågavarande företagen, närmare bestämt Feldmühle och CBC, före den tidpunkt då de förvärvades av sökanden att bära ansvaret för den överträdelse som de begått under den perioden. Härav följer att det är tillräckligt för att Stora inte skall behöva bära ansvaret för företagen Feldmühles och CBC:s agerande att den juridiska person som ledde dessa företag före september 1990 fortfarande fanns den dag då beslutet antogs, det vill säga den 13 juli 1994. I detta hänseende kan inte domstolens uttalande om "att det är ostridigt att Feldmühle och CBC fortsatte att existera efter det att klaganden hade övertagit kontrollen av dessa företag i september 1990" (punkt 38) anses vara av avgörande betydelse, eftersom det som är av betydelse för tillämpligheten av den regel som domstolen uttalat i punkt 37 i domen är huruvida den juridiska person som ansvarade för företagen under perioden före sökandens förvärv av dem fortfarande fanns den dag då beslutet antogs.
- 71 Förstainstansrätten har ställt flera skriftliga frågor till sökanden för att försäkra sig om att denna juridiska person fortfarande existerade den 13 juli 1994. Sökanden har i sina svar angett att FeNo var moderbolag till Feldmühle och dess dotterbolag CBC och att det förstnämnda bolaget fortfarande existerade under bolagsnamnet FPB Holding AG den dag då beslutet antogs. Sökanden har vidare bekräftat att Feldmühle och CBC fortsatte att existera som juridiska personer fram till den dag då beslutet antogs.
- 72 Under sådana förhållanden ankommer det på kommissionen att visa att någon juridisk person som kan bära ansvaret för Feldmühles och CBC:s rättsstridiga beteende före Storas förvärv av dem inte existerade den dag då beslutet antogs. Eftersom någon sådan bevisning emellertid inte har ingetts av kommissionen, har

denna inte visat att bolagen FeNo, Feldmühle och CBC hade upplösts före den dag då beslutet antogs.

- 73 Förstainstansrätten måste därför på nytt pröva storleken av de böter som ålagts sökanden, vilka enligt artikel 3 i beslutet uppgår till 11 250 000 ecu, med hänsyn tagen till den omständigheten att Stora inte kan bära ansvaret för Feldmühles och CBC:s rättsstridiga beteende före september 1990.
- 74 Eftersom Stora inte skall bära ansvaret för Feldmühles och CBC:s rättsstridiga beteende före september 1990, skall Stora endast bära ansvaret för Kopparfors agerande vad gäller tiden före förvärvet av nämnda bolag. Såsom framgår av tabell 8 i beslutet förvärvade Stora Kopparfors med verkan från och med den 1 januari 1987. Enligt artikel 1 i beslutet deltog Stora emellertid i överträdelsen från och med mitten av år 1986. Härav följer att Stora, i enlighet med domstolens resonemang, inte skall bära ansvaret för Kopparfors agerande under perioden mellan juni 1986 och den 1 januari 1987, eftersom Kopparfors, såsom sökanden har hävdad utan att kommissionen har bestritt detta, fortfarande existerade som juridisk person den dag då beslutet antogs.
- 75 Förstainstansrätten är behörig att bedöma frågan om bötesbeloppets lämplighet inom ramen för sin fulla prövningsrätt enligt artikel 229 EG och artikel 17 i förordning nr 17. I förevarande fall krävs vid denna bedömning att hänsyn tas till den omständigheten att Stora inte skall bära ansvaret för de överträdelser som Kopparfors begått före den 1 januari 1987.
- 76 Vad gäller kriterierna för att fastställa bötesbeloppet skall det först konstateras att någon metod för att fastställa det bötesbelopp som ålagts sökanden inte har angetts i domstolens dom.

- 77 Även om parterna i målet tvistar om hur stor nedsättning som är motiverad av samarbetet under det administrativa förfarandet, är de överens om kriterierna för hur bötesbeloppet skall beräknas.
- 78 I enlighet med principen om likabehandling måste slutligen storleken av de böter som åläggs företag som deltagit i en överenskommelse eller ett samordnat förfarande som strider mot artikel 85.1 i fördragen fastställas enligt en och samma metod, om det inte finns sakliga skäl för att frångå denna metod (se, för ett liknande resonemang, domstolens dom av den 16 november 2000 i mål C-280/98 P, Weig mot kommissionen, REG 2000, s. I-9757, punkterna 63—68). Förstainstansrätten anser att det i förevarande mål inte föreligger några sådana sakliga skäl, vilket innebär att det bötesbelopp som skall åläggas Stora i princip skall fastställas med tillämpning av den metod som kommissionen tillämpat på samtliga de företag som ålagts de böter som avses i artikel 3 i beslutet, vilken metod parterna är överens om.
- 79 Enligt de detaljerade förklaringar som kommissionen år 1997 lämnade som svar på en skriftlig fråga från förstainstansrätten har böter motsvarande en grundnivå på 9 eller 7,5 procent — för företag som bedömdes vara huvudmän för överenskommelsen, däribland Stora, respektive för övriga företag — av den omsättning som vart och ett av de företag som var mottagare av beslutet hade år 1990 på gemenskapsmarknaden för kartong ålagts. Den överträdelse som Stora ansågs ha gjort sig skyldigt till varade i 60 månader (från juni 1986 till slutet av maj 1991). Nämnade bolag erhöll en nedsättning med två tredjedelar av bötesbeloppet på grund av att det samarbetat med kommissionen under det administrativa förfarandet (punkt 171 i skälen i beslutet). Det bötesbelopp som ålades sökanden uppgick efter denna beräkning till 11 250 000 ecu (artikel 3 i beslutet).
- 80 Följaktligen skall de böter som sökanden skall åläggas beräknas med hänsyn tagen till följande faktorer. För perioden före förvärvet av Feldmühle och CBC, det vill säga perioden mellan januari 1987 och den 1 september 1990, endast den omsättning som Kopparfors hade på gemenskapsmarknaden för kartong år 1990,

det vill säga 162 667 000 ecu, och för den period under vilken sökanden skall bära ansvaret för Feldmühles och CBC:s deltagande i överenskommelsen, det vill säga mellan den 1 september 1990 och slutet av maj 1991, den totala omsättning som Stora hade på samma marknad år 1990, det vill säga 375 500 000 ecu.

- 81 Vad gäller frågan om vilka procentsatser som skall tillämpas på de ifrågavarande omsättningarna, beror svaret på om sökanden skall anses vara "huvudman" för överenskommelsen. Vad gäller denna fråga har inte kommissionen bestritt att endast Feldmühles representanter deltog i PWG, medan Kopparfors representanter aldrig deltog i densamma. Sökanden kan därför inte anses ha varit en "huvudman" under den period som föregick förvärvet av Feldmühle och CBC. Procentsatsen om 9 procent är således endast tillämplig från och med dagen för förvärvet av Feldmühle och CBC, och de överträdelser som Kopparfors begick mellan den 1 januari 1987 och den 1 september 1990 skall medföra böter beräknade på grundval av 7,5 procent av det sistnämnda bolagets omsättning.
- 82 Kommissionen har yrkat att förstainstansrätten skall besluta om en nedsättning som, av de skäl som angetts i punkterna 53—55 ovan, inte överstiger en tredjedel av böterna. Detta yrkande kan inte bifallas.
- 83 För det första framgår inte någon sådan skillnad mellan olika effekter av Storas samarbete, som kommissionen pekat på i sina yttranden, av lydelsen av punkterna 171 och 172 i skälen i beslutet. Sökanden är nämligen inte ett av de företag som uttryckligen anges i punkt 172 i skälen.
- 84 För det andra återförvisade domstolen målet till förstainstansrätten på grund av att det inte framgick av handlingarna i målet hur stor del av Storas omsättning för år 1990 som utgjordes av Feldmühles och CBC:s verksamheter, för att denna på nytt skulle kunna pröva bötesbeloppet "mot bakgrund av övervägandena i punkterna 37—40 i denna dom" (punkt 79). Omfattningen av Storas samarbete

med kommissionen under det administrativa förfarandet, vilket motiverade att de böter som det hade ålagts nedsattes med två tredjedelar, behandlades dock inte på något sätt i de ovannämnda punkterna.

- 85 Slutligen anser förstainstansrätten i enlighet med sin fulla prövningsrätt att det inte finns anledning att inom ramen för detta mål efter återförvisning ompröva storleken av den nedsättning som kommissionen medgav på grund av samarbete under det administrativa förfarandet. Risken för att ett företag, som medgetts en nedsättning av böterna på grund av att det samarbetat, senare väcker talan om ogiltigförklaring av det beslut där en överträdelse av konkurrensreglerna fastställts, och genom vilket det ansvariga företaget därför har ådömts en sanktionsavgift, och därefter vinner bifall till sin talan i förstainstansrätten eller i andra instans i domstolen är nämligen en normal följd av att de rättsmedel som föreskrivs i fördraget och i stadgan används. Endast den omständigheten att ett företag som har samarbetat med kommissionen och därför har medgetts en nedsättning av bötesbeloppet har vunnit bifall till sin talan i domstol kan således inte motivera en ny prövning av storleken av den nedsättning som företaget medgetts.
- 86 Mot bakgrund av samtliga de kriterier som skall användas för att fastställa det bötesbelopp som ålagts sökanden, fastställer förstainstansrätten med utövande av sin fulla prövningsrätt bötesbeloppet till 4 670 000 euro.

Rättegångskostnader

- 87 Enligt domstolens dom kommer beslut om rättegångskostnader att meddelas senare. Det ankommer således på förstainstansrätten att i enlighet med artikel 121 i rättegångsreglerna i förevarande mål besluta om samtliga de rättegångskostnader som uppkommit i de olika målen.

- 88 Enligt artikel 87.3 i rättegångsreglerna kan förstainstansrätten besluta att kostnaderna skall delas eller att vardera parten skall bära sin kostnad om parterna ömsesidigt tappar målet på en eller flera punkter. I förevarande mål har sökanden endast delvis vunnit bifall till sitt överklagande till domstolen, medan dess yrkanden har vunnit bifall inom ramen för förfarandet efter återförvisningen.
- 89 Efter en skälighetsbedömning av omständigheterna i målet beslutar förstainstansrätten att sökanden skall bära två tredjedelar av sina egna och kommissionens rättegångskostnader och att kommissionen skall bära en tredjedel av sökandens och sina egna rättegångskostnader vid domstolen och förstainstansrätten.

På dessa grunder beslutar

FÖRSTAINSTANSRÄTTEN
(första avdelningen i utökad sammansättning)

följande dom:

- 1) Det bötesbelopp som ålagts sökanden genom artikel 3 i kommissionens beslut 94/601/EG av den 13 juli 1994 om ett förfarande för tillämpning av artikel 85 i EG-fördraget (IV/C/33.833 — kartong) fastställs till 4 670 000 euro.

- 2) Sökanden skall bära två tredjedelar av sina egna och kommissionens rättegångskostnader vid domstolen och förstainstansrätten.

- 3) Kommissionen skall bära en tredjedel av sökandens och sina egna rättegångskostnader vid domstolen och förstainstansrätten.

Vesterdorf

Lenaerts

Pirrung

Vilaras

Forwood

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 28 februari 2002.

H. Jung

B. Vesterdorf

Justitiesekreterare

Ordförande